

ATRAGEREA MINORILOR LA ACTIVITATE CRIMINALĂ SAU DETERMINAREA LOR LA SĂVÂRȘIREA UNOR FAPTE IMORALE: FORMĂ SPECIALĂ A INSTIGĂRII?

Stanislav COPEȚCHI

Una dintre întrebările-cheie care apare în contextul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM rezidă în soluționarea problemei dacă atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale constituie o formă specială a instigării. Evident, o astfel de întrebare rezultă din recunoașterea de către legiuitor a instigatorului ca participant la infracțiune. Potrivit art.42 alin.(4) CP RM, se consideră instigator persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșească o infracțiune. În același timp, în dispoziția normei de la art.208 CP RM, legiuitorul operează cu astfel de termeni indispensabili activității instigatorului meniți să reflecte modalitățile normative ale faptei prejudiciabile: 1. atragerea; 2. instigarea; 3. determinarea.

Aparent, în raport cu activitatea instigatorului, comportă identitate noțiunea de „atrageră” specificată la art.208 CP RM, care de altfel nu presupune altceva decât o activitate a persoanei de influențare asupra psihicului altei persoane întru determinarea la comiterea unei infracțiuni. *Lato sensu* și activitatea instigatorului ca participant la infracțiune presupune exercitarea unei presiuni asupra psihicului uman în scopul comiterii de acesta din urmă a unei fapte prejudiciabile.

Părerile savanților la acest subiect variază, unii opinând că infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM reprezintă o formă specifică a instigării, iar alții, din contra, susțin contrariul. Bunăoară, M.V. Ivanova [1] consideră că deși atragerea minorilor la săvârșirea infracțiunilor amintește de instigare, aceasta are totuși o semnificație independentă. Pe o poziție radical opusă se situează autorii ruși A.I. Ciucaev și V.V. Palii [2].

În general, prin formă specială de instigare, trebuie să înțelegem aceeași activitate specifică instigatorului – participant la infracțiune, dar care ia forma unei infracțiuni distincte, a cărui comportament de determinare la comiterea unei infracțiuni este incriminat în mod separat de o anumită normă din partea specială a Codului penal (instigare calificată). Pe cale de consecință, în ipoteza instigării unei persoane la comiterea unei anumite infracțiuni, comportamentul instigator fiind în acest caz incriminat drept infracțiune cu titlu de *nomen iuris*, cele comise urmează a fi calificate în conformitate cu norma din partea specială a Codului penal care stabilește drept infracțiune forma specială a instigării, nefiind necesară, în acest caz, trimiterea la norma de la alin.(4) art.42 CP RM. Alta însă, va fi soluția în cazul acțiunilor unei persoane care a atins vârsta de 18 ani de determinare a unui minor la comiterea unei infracțiuni. Într-o atare situație, de regulă, cele comise de adult urmează să fie încadrate în conformitate cu art.208 CP RM și norma care prevede comportamentul infracțional la care a recurs minorul sub

influența exercitată, cu trimitere la alin.(4) art.42 CP RM, sau fără trimitere, în situația de determinare la comiterea unei infracțiuni a unui minor care nu este pasibil de răspundere penală din cauza vârstei, iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de lege (ipoteza autoratului mediat).

În continuarea intervenției noastre științifice, vom identifica coraportul dintre noțiunile care apar pe post de modalități normative. În acest sens, apare întrebarea: sunt oare echipolente sintagmele „atrageră”, „instigare” și „determinare” prevăzute la art.208 CP RM, în raport cu activitatea instigatorului – participant la infracțiune?

În sensul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, prin „atrageră” trebuie de înțeles o influențare neconcretizată exercitată asupra victimei, prin manipularea psihologică a acesteia, când i se inoculează în conștiință modul criminal de viață sau când se întreprinde o racolare a acesteia într-un grup infracțional [3]. Pe când, în conjunctura instituției participației penale, prin „instigare” urmează să înțelegem activitatea unei persoane de a determina cu intenție o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală [4]. Din definițiile reproduse desprindem ideea că deși ambele activități presupun exercitarea unui atac asupra psihicului uman, acestea se deosebesc după natura influenței: concretizată, în cazul instigării și neconcretizată, în situația atragerii.

În altă privință, similitudinea dintre infracțiunea de atragere a minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale și activitatea instigatorului în contextul participației penale, decurge din ipoteza în care fapta prejudiciabilă a infracțiunii de la art.208 CP RM se exprimă prin „instigarea minorilor la săvârșirea infracțiunilor”. Și într-un caz și în altul, legiuitorul folosește termeni practic identici din punct de vedere semantic: în cazul art.42 alin.(4) – instigatorul ca participant la infracțiune, cu activitatea de instigare corespunzătoare acestuia; iar în cazul infracțiunii specificate la art.208 CP RM – instigarea ca acțiune săvârșită de o persoană care a împlinit vârsta de 18 ani în privința minorilor. Anume în ipoteza dată, se impune cu stringență de decis dacă formează sau nu infracțiunea supusă cercetării o formă specială a instigării. Cu atât mai mult, că ambele activități constituie acțiuni concretizate de determinare a altei persoane la comiterea unei infracțiuni. Chiar și în aceste condiții optăm asupra alegației potrivit căreia infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM nu este o formă specială a instigării.

In concreto, potrivit literaturii de specialitate [5], pentru a fi în prezența instigării, sunt necesare întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: 1. obiectul juridic al faptei săvârșite de autor și obiectul juridic al instigării să fie identice; 2. prezența a cel puțin doi subiecți – instigatorul și instigatul; 3. activitatea instigatorului să fi avut drept urmare determinarea instigatului la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală; 4. activitatea de determinare să fie săvârșită cu intenție.

În sensul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, instigarea nu trebuie să întrunească toate condițiile sus-nominalizate. În special, nu interesează faptul dacă cel instigat (minorul ca victimă a infracțiunii) a recurs sau nu la

comiterea infracțiunii la care a fost determinat. Este necesar și suficient ca adultul să fi reușit implantarea în conștiința minorului a intenției de a comite o infracțiune, indiferent dacă minorul a consimțit benevol sau silit. Important este ca acesta din urmă să fi căzut de acord să săvârșească faptele la care a fost instigat. Aceasta de fapt este linia de bază de demarcație a instigării de infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin instigarea minorilor la săvârșirea infracțiunii. Tocmai datorită acestui fapt, infracțiunea dată este una formală consumându-se odată cu exercitarea de către persoana care a atins vârsta de 18 ani a unor acțiuni de determinare a minorilor la săvârșirea unei infracțiuni.

În altă ordine de idei, și noțiunea de „determinare” utilizată de autoritatea legislativă în cuprinsul art.208 CP RM amplifică riscul aprecierii infracțiunii date drept formă specială a instigării, din moment ce potrivit legii penale, instigatorul este acel participant la infracțiune care determină o altă persoană să comită o infracțiune. Prin urmare, s-ar părea că noțiunile date au fost folosite de legiuitor cu același sens. Poate. Doar că, la o analiză mai minuțioasă observăm faptul că sintagma „determinare” în conjunctura art.208 CP RM vizează influențarea minorului de a săvârși anumite fapte imorale. De aici și concluzia: instigarea în ipoteza participației penale presupune determinarea unei persoane la comiterea unor fapte prevăzute de legea penală, dar nu și altor fapte ilegale.

Rezumând cele expuse *supra*, concluzionăm că, incontestabil, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă în instigarea minorilor la săvârșirea unei infracțiuni, intervenția are loc prin instituția participației penale. Or, ambele presupun exercitarea unei presiuni de ordin fizico-psihic asupra unei alte persoane întru determinarea celei din urmă la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală. Totuși, infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM nu constituie o formă specială a instigării căci: a) după conținut este mai largă (or, presupune și ipoteza influențării neconcretizate); b) drept infracțiune legiuitorul stabilește nu doar atragerea la comiterea unei infracțiuni ci și a unor fapte neinfracționale (fapte imorale); c) conține un specific dictat de pericolozitatea atragerii la comiterea de infracțiuni a unor persoane cu un statut social vulnerabil – minorii; d) nu trebuie să cuprindă toate condițiile valabile și necesare activității instigatorului.

Referințe:

1. ИВАНОВА, М.В. *Ответственность и наказание за вовлечение несовершеннолетних в совершение преступления*. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Волгоград, 2004.
2. ЧУЧАЕВ, А.И., ПАЛИЙ, В.В. Вовлечение в совершение преступления: спорные вопросы трактовки. В: *Российский следователь*, 2006, № 9, с.20-23.
3. BRÂNZA, S., STATI, V., elab. *Drept penal. Partea specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. ISBN 978-9975-53-028-6.
4. GIURGIU, N., elab. *Legea penală și infracțiunea*. Iași: Gama, 1994.
5. GRAMA, M., elab. *Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor*. Chișinău: CEP USM, 2003. ISBN 9975-70-328-3.